

Stiftelsen Statsraad Niels Aalls Minde
Ulefos Hovedgaard, Nome kommune
Org nr 977184932
16.02.2026 v/ prosjektleder Kathrin Pabst

Prosjektplan 2025–2028

Kort sammenfatning

Prosjektet «Sammen løfter vi kulturarven!» tar utgangspunkt i Nome kommunes unike kulturarv – fra industristedet Ulefoss til bondesamfunnet Lunde – og bruker den som nøkkel til å forstå samfunnsutvikling, demokrati og framtidige valg. Gjennom bygninger, landskap, fortellinger og historiske erfaringer belyses sammenhengen mellom arbeid, kunnskap og makt fra 1500-tallet og fram til i dag.

Prosjektets kjerne er aktiv involvering av unge. Ikke som publikum, men som medskapere, formidlere og framtidige samfunnsaktører. Ved å kombinere historiefortelling, forskning, pedagogisk tilrettelegging og opplevelsesbasert formidling, skapes nye innganger til demokratiforståelse – forankret i lokale erfaringer, men med relevans langt utover kommunegrensene.

Prosjektet bidrar til økt samarbeid på tvers av generasjoner, fagmiljøer og sektorer, og legger til rette for bærekraftig verdiskaping innen kultur, reiseliv, utdanning og stedsutvikling. Gjennom tre faglige satsingsområder og tilhørende delprosjekter bygges det nettverk, kompetanse og innhold som både styrker lokal identitet og gir grunnlag for nasjonal og internasjonal oppmerksomhet.

Parallelt arbeides det målrettet med overgang fra prosjekt til varig drift. Ambisjonen er å etablere et kunnskaps- og formidlingssenter som samler samarbeid, utstillinger og et Demokrativerksted – et kulturarvlaboratorium der unge kan utforske fortidens erfaringer for å forstå nåtiden og forme framtiden.

Prosjektet representerer derved et helhetlig og langsiktig grep for å styrke demokrati, tilhørighet og utviklingskraft i Nome, og har overføringsverdi til andre steder i Norge og Europa. Det er et prosjekt som bygger på det som allerede finnes og peker framover – mot et levende lokalsamfunn der historie brukes aktivt for å skape innsikt, engasjement og nye muligheter.

Denne prosjektplanen bygger på prosjektsøknad og prosjektbeskrivelse for «Sammen løfter vi kulturarven!» 2025–2028, relevante dokumenter fra Nome kommune, Telemark fylkeskommune og nasjonale myndigheter, samt om lag 50 samtaler med frivillige, kulturaktører, samarbeidspartnere, interessenter og øvrige ressurspersoner. Planen utgjør en konkretisering av nevnte prosjektsøknad og prosjektbeskrivelse, er vedtatt av Stiftelsens styre, og beskriver overordnede faglige satsinger, aktiviteter og arbeidsoppgaver (delprosjekter). Planen inneholder også tidsplan og milepæler, og er både et styringsverktøy og et strategisk dokument som legger til rette for videre samarbeid og finansiering. Den er bevisst utformet med rom for justeringer, slik at prosjektet kan utvikles i takt med erfaringer, medvirkning og endrede rammebetingelser.

1. Visjon, mål og målgrupper

Nome kommune rommer en kulturarv som speiler sentrale linjer i Norges historie – fra tidlig bondesamfunn og industrialisering, via framveksten av demokrati og folkestyre, til dagens og morgendagens samfunnsutfordringer. På få kvadratkilometer møtes industristedet Ulefoss, bondesamfunnet Lunde og Telemarkskanalen i et sammenhengende kulturhistorisk landskap av nasjonal betydning. Telemarkskanalen, som bandt indre bygder til kysten og verden, er ikke bare et teknisk kulturminne, men et fysisk uttrykk for handel, mobilitet, kunnskapsutveksling og samfunnsendring – og en av de viktigste identitets- og besøksattraksjonene i regionen.

Ulefos Hovedgaard står sentralt i denne historien. Som hjem og virkeplass for Niels Aall – industrimann, embetsmann og statsråd, og en av undertegnerne av Mossekonvensjonen i 1814 – knytter stedet lokal industrihistorie direkte til nasjonsbygging og demokratiets tidlige, sårbare fase. Gjennom forhandlingene i 1814 og sitt arbeid knyttet til Stortinget bidro Aall til at Norge gikk inn i union med Sverige med egen grunnlov og konstitusjonelt selvstyre i behold. Samtidig rommer det industrielle landskapet også områdene nedenfor hovedgården, med både jernverket som arbeidsplass og Øvre Verket med sine arbeiderboliger, fortellingene om dem som skapte verdiene: arbeiderne, familiene, kvinnene og innvandrerne. I Lunde representerer Villa Lunde et annet, men beslektet historisk spor – et bondesamfunn preget av selvstendighet og egeninitiativ, der man var vant til å ta grep selv og skape sine egne kulturelle og sosiale rom. Sammen gir disse stedene et sjeldent helhetlig utgangspunkt for å forstå hvordan arbeid, kunnskap og makt har virket sammen over tid – lokalt og nasjonalt.

Prosjektet «Sammen løfter vi kulturarven!» tar ikke mål av seg til å formidle fortiden for fortidens skyld. Grunnideen er å bruke kulturarven som et aktivt verktøy for å utforske hvordan samfunn formes, hvordan demokrati utvikles – og hvordan valg, interesser og maktforhold fortsatt påvirker livene våre i dag. Kulturarven brukes her som en ramme for handling, deltakelse og refleksjon, ikke bare som et objekt for bevaring og presentasjon.

I dette ligger også prosjektets tydelige samtidsperspektiv. Nome står, som mange distriktskommuner, overfor utfordringer knyttet til demografi, bolyst og framtidig verdiskaping. Samtidig finnes det et sterkt engasjement blant frivillige, kulturaktører og institusjoner, og en klar politisk prioritering av barn og unge. Prosjektet springer ut av dette engasjementet og av omfattende dialog med lokale aktører, og søker å koble kultur, demokrati, utdanning og stedsutvikling i én helhetlig satsing.

Unge er prosjektets viktigste målgruppe og medspillere. De inviteres ikke først og fremst som publikum, men som medskapere – i utvikling av innhold, formidlingsformer og nye måter å bruke kulturarv på. Gjennom verksteder, demokratiltak, dokumentasjon og formidling skal unge få erfaring med å undersøke, tolke og formidle både historiske og samtidige problemstillinger, i samspill med eldre generasjoner og fagmiljøer.

Prosjektet er et *stedsutviklingsprosjekt* og representerer et langsiktig grep for å styrke demokrati, deltakelse og utviklingskraft i Nome. Ved å bruke kulturarven aktivt – som læringsrom, møteplass og laboratorium – kobles fortidens erfaringer til nåtidens utfordringer og framtidens muligheter, med relevans langt utover kommunegrensene.

1.1. Visjon

Nome – der historien inspirerer morgendagen.

*Unik kulturarv brukes til å forme framtida –
et levende samfunn der unge driver utviklinga framover,
demokratiet får ny kraft og retning,
og verden kommer til for å lære, oppleve og la seg inspirere!*

1.2. Mål

Hovedmål

- «Norge til Nome» - nasjonal og internasjonal oppmerksomhet for den unike kulturarven som finnes i kommunen (= verdiskaping)
- «Unge i Nome» - økt engasjement og eierskapsfølelse til formidlingen av kommunens kulturarv, samt tilflytting og opphold i kommunen (=demokrati)

Disse hovedmålene anerkjenner og bygger på den unike kraften som ligger i det sterke ønsket blant frivillige og kulturaktører om å bidra positivt til felleskapet.

Hovedmålene er i tråd med FNs bærekraftsmål 11 (Bærekraftige byer og lokalsamfunn), 12 (Ansvarlig forbruk og produksjon) og 16 (Fred, rettferdighet og velfungerende institusjoner).

Hovedmålene samsvarer også med mål knyttet til bostedsattraktivitet (boligutvikling, levekår, kultur, oppvekst), bedriftsattraktivitet (næringsutvikling, arbeidsplasser, kompetanse) og besøksattraktivitet (kultur, reiseliv, frivillighet, arrangementer og omdømme), som nevnes hyppig i kommunale strategidokumenter.¹

¹ De tre B-ene – bosteds-, bedrifts- og besøksattraktivitet – var tydelig forankret i det nå nedlagte Lykill-programmet i SpareBankstiftelsen Nome. Tilsvarende perspektiver og målsettinger gjenfinnes implisitt i Nome kommunes overordnede strategidokumenter, herunder kommunal planstrategi og kommuneplanens samfunnsdel, gjennom satsinger på bolig- og stedsutvikling, næringsutvikling samt kultur og reiseliv.

Delmål

- Et innovativt og bærekraftig nettverk som bidrar til økt samarbeid og måloppnåelse (kvalitativt delmål)
- Levendegjøring og mer aktiv bruk av kommunens kulturarv (kvalitativt delmål)
- Sikkert driftsgrunnlag for Villa Lunde (kvantitativt/kvalitativt delmål)
- Bidrag til en bærekraftig turistdestinasjon: > 30 000 besøkende per år på UH og ØV (kvantitativt delmål)
- Overgang fra prosjekt til varig drift innen 2028 (kvantitativt (tidfestet) delmål, se også eget punkt 8)

1.3. Målgrupper

Hovedmålgruppene er:

- Lokalbefolkningen (innbyggere, tilflyttere, frivillige)²
- Ungdom (13-20)
- Unge (>30)
- Eldre
- Turister (nasjonalt og internasjonalt publikum med interesse for kulturarv, lokalhistorie og demokratiperspektiver)
- Offentlige og private aktører med påvirkningskraft og/eller næringsinteresser

Hvert delprosjekt retter seg mot én eller flere målgrupper, som konkretiseres i de respektive delprosjektbeskrivelsene.

Oppstartsmøte med frivillige og kulturaktører i des. 2025.
Foto: Kathrin Pabst.

² Målgruppene Ungdom, Unge og Eldre er naturlige deler av lokalbefolkningen, men nevnes også hver for seg for å fremheve fokuset i prosjektet.

2. Organisering, roller og ansvar

Prosjektet eies av Stiftelsen Statsraad Niels Aalls Minde, som har det juridiske, økonomiske, administrative og arbeidsgiveransvaret for prosjektet. Styret har instrueringsmyndighet for prosjektleder og kan gjøre endringer i prosjektorganiseringen.

Prosjektleder har det overordnede operative ansvaret for planlegging, gjennomføring og koordinering av hele prosjektet i tråd med godkjent prosjektplan, budsjett og finansieringsforpliktelser. Prosjektleder har ansvar for **prosjektteamet**, som består av prosjektmedarbeidere med ansvar for blant annet grafisk design, utstillingsdesign, markedsføring og kommunikasjon.

Ressursgruppen inkluderer representanter fra Telemark Museum, Nome Kulturhistoriske Bygg, Telemarkskanalen Natur- og kulturpark, Villa Lunde og Nome kommune. Ressursgruppen bidrar til fastsettelsen av strategiske prioriteringer og føringer for helhetsprosjektet på grunnlag av prosjektlederens saksfremlegg, skal sikre lokal forankring gjennom dialog og involvering av relevante aktører, samt følge med på at prosjektet gjennomføres og fullføres i tråd med vedtatt prosjektplan, mål og rammer.

Referanse- og fokusgrupper etableres ved behov. **Arbeidsgrupper** opprettes for delprosjekter, med tydelig utpekt delprosjektleder som koordinerer arbeidet og holder prosjektleder orientert. Delprosjektledere kan være både prosjektansatte og frivillige som mottar prosjektmidler for sitt arbeid, og kan også være medlemmer av ressursgruppen der dette bidrar til helhetlig koordinering og strategisk forankring.

3. Faglige satsingsområder

Prosjektets **faglige hovedsatsing** er **Arbeid, kunnskap og makt**, med undertittelen **Unge møter industristed og bondesamfunn – demokrati i praksis fra Dansketiden³ til i dag**.

Satsingen tar utgangspunkt i kommunens særegne kulturarv, der både industristedet og bondesamfunnet representerer ulike, men sammenvevde innganger til forståelsen av demokratiets utvikling i Norge. Gjennom bygninger, landskap, fortellinger, mineraler og industrihistorie formidles de lange linjene i samfunnsutviklingen – fra fysisk arbeid og lokal ressursutnyttelse, via industrialisering og framveksten av kunnskapssamfunnet, til dagens og framtidens teknologiske og demokratiske utfordringer, herunder kunstig intelligens. Unge er

³ Dansketiden betegner perioden fra 1536/37 til 1814, da Norge mistet sin status som selvstendig rike og ble styrt som en del av den danske staten fram til løsrivelsen etter Napoleonskrigene.

prosjektets primære målgruppe, med mål om å styrke forståelsen av demokrati som et historisk framforhandlet og kontinuerlig utviklende samfunnsprosjekt.

De faglige satsingene i prosjektet er strukturert i **tre faglige områder**:

A. Lokal forankring og samarbeid

Utvikling av et bredt, tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid mellom frivillige, kulturaktører, utdanningsmiljøer og institusjoner, både lokalt, nasjonalt og internasjonalt. Satsingsområdet skal sikre lokal forankring, kompetansedeling og felles eierskap til prosjektets mål, innhold og formidling.

B. Historiefortelling og faglig fordypning

Formidling av samfunnsutviklingen fra Dansketiden til i dag gjennom fortellinger, utstillinger og tematiske fordypninger. Satsingsområdet legger vekt på å synliggjøre sammenhenger mellom arbeid, kunnskap og makt i industri- og bondesamfunnet, og hvordan disse har påvirket demokrati, medbestemmelse og samfunnsorganisering over tid.

C. Aktiv bruk av kulturarv og pedagogisk tilrettelegging

Utvikling av opplevelsesbaserte og pedagogiske formidlingsformer, herunder rollespill, læringsopplegg og fysisk tilrettelegging av kulturarvsteder. Satsingsområdet skal gjøre kulturarven tilgjengelig og relevant for unge, og legge til rette for aktiv deltakelse, refleksjon og læring gjennom praksis.

Gjennom disse faglige satsingsområdene skal prosjektet bidra til økt forståelse av hvordan arbeid, kunnskap og makt har formet – og fortsatt former – demokratiske prosesser, med særlig vekt på unge som framtidige medborgere og samfunnsaktører.

Ulefos Hovedgaard i oktober 2025. Foto: Kathrin Pabst.

4. Aktiviteter og arbeidsoppgaver (delprosjekter)

Prosjektets aktiviteter er organisert i delprosjekter som er direkte knyttet til en eller flere av de tre faglige satsingsområdene. Samlet bidrar de til å oppfylle hoved- og delmålene. Nedenfor gis en oversikt over planlagte delprosjekter per 01.01.2026. Utfyllende prosjektbeskrivelser utarbeides særskilt for delprosjekter som skal søkes ekstern finansiering til.

Delprosjekt 1: Nettverksbygging & kompetanseheving

Tilknytning til faglig satsingsområde: A. Lokal forankring og samarbeid

Formål: Forankre eierskap til prosjektet og delprosjektene i lokalsamfunnet og blant unge.

Legge til rette for samarbeid på tvers av delprosjektene, kunnskapsdeling og kompetanseheving. Fokus på unge, mental helse, sikker drift (Villa Lunde) og felles design/prinsipper for utstillinger.

Målgrupper:

- Lokalbefolkning (innbyggere, tilflyttere, frivillige)
- Ungdom (13–20 år)
- Unge (<30 år)

Hovedaktiviteter:

- Bygge nettverk og kontakt med ressurspersoner, frivillige, kulturaktører og unge.
- Etablere prosjektgrupper for delprosjekter.
- Tilrettelegge kurs, workshops og møter.
- Støttefunksjoner for søknad, design, utstilling, kommunikasjon og arrangementer.

Ansvar: Prosjektleder/prosjektteam

Tidsramme: 01.01.2026 – 30.09.2028

Ressurser og budsjett (per 01.01.2026): Ressursene dekkes gjennom prosjektets eksisterende budsjett og interne ressurser.

Leveranser/forventede resultater:

- Operative prosjektgrupper for delprosjektene, med avklarte roller og samarbeidsformer.
- Styrket kompetanse innen prosjektarbeid, formidling, sikker drift og psykososial tilrettelegging for unge, dokumentert gjennom gjennomførte kurs og workshops.
- Etablerte støttefunksjoner for søknadsarbeid, design, utstillingsutvikling, kommunikasjon og arrangementer.
- Felles design- og formidlingsprinsipper som er tatt i bruk på tvers av delprosjektene.

Delprosjekt 2: Målrettet markedsføring & kommunikasjon

Tilknytning til faglig satsingsområde: A. Lokal forankring og samarbeid, B. Historiefortelling og faglig fordypning, C. Aktiv bruk av kulturarv og pedagogisk tilrettelegging

Formål: Styrke prosjektets og kulturarvens synlighet og engasjement lokalt, regionalt og nasjonalt. Bidra til å oppnå hoved- og delmål ved å formidle kulturarv, aktiviteter og faglig innhold på målrettede digitale og fysiske plattformer, og involvere unge som aktive medskapere.

Målgrupper:

- Lokalbefolkningen (innbyggere, tilflyttere, frivillige)
- Ungdom (13-20)
- Unge (>30)
- Eldre
- Turister
- Offentlige og private aktører med påvirkningskraft og/eller næringsinteresser

Hovedaktiviteter:

- Utvikling og drift av egen nettside og sosiale medier, med aktiv involvering og innholdsproduksjon av studenter og elever fra videregående skole.
- Gjennomføring av konkurranser og kampanjer blant ungdom for å skape nasjonal oppmerksomhet rundt Nome og prosjektet.
- Koordinering av markedsføringsaktiviteter mellom delprosjektene for å sikre sammenhengende budskap og visuell identitet.

Ansvar: Prosjektmedarbeider/prosjektteam

Tidsramme: 01.01.2026 – 30.08.2028

Ressurser og budsjett (per 01.01.2026): Ressursene dekkes delvis gjennom prosjektets eksisterende budsjett og delvis gjennom eksterne midler som søkes til andre delprosjekter, dersom det skulle bli behov for ytterligere innsats i dette delprosjektet.

Leveranser/forventede resultater:

- En operativ og helhetlig digital tilstedeværelse, inkludert nettside og sosiale medier, som formidler prosjektets aktiviteter og kulturarv på en målrettet og engasjerende måte.
- Etablert modell for involvering av elever og studenter i innholdsproduksjon og formidling.
- Økt lokal, regional og nasjonal synlighet for Nome og prosjektet, dokumentert gjennom kampanjer, konkurranser og medieomtale.
- Samordnet markedsførings- og kommunikasjonsstrategi som sikrer konsistent budskap og visuell identitet på tvers av delprosjektene.
- Dokumentert erfaring og resultater fra markedsføringsarbeidet, til bruk i videre prosjektutvikling og formidling.

Delprosjekt 3: Fensfeltutstilling & FensVerksted (evt. opplevelsessenter)

Tilknytning til faglig satsingsområde: B. Historiefortelling og faglig fordypning

Formål: Etablere et FensVerksted og en Fensfeltutstilling (alternativt et opplevelsessenter)⁴ som formidler arbeidet og funnene ved Fensfeltet fra 1600-tallet til i dag til et bredt publikum.

⁴ Begrepsavklaring: Ungdomsverksted (f.eks. FensVerksted): En pedagogisk og kreativ arena der ungdom aktivt deltar i produksjon, læring og formidling av kultur, kunst eller faglig innhold. Formålet er deltakelse, kompetanseutvikling og medvirkning. Utstilling: En organisert, engasjerende presentasjon av gjenstander, materiale eller informasjon med mål om å formidle kunnskap, historie eller kunst til et definert publikum.

Målet er å formidle Fensfeltets omfattende betydning (lokalt, regionalt, nasjonalt, internasjonalt) på en informativ, engasjerende og inkluderende måte.

Målgrupper:

- Lokalbefolkningen (innbyggere, tilflyttere, frivillige)
- Ungdom (13-20)
- Turister
- Offentlige og private aktører med påvirkningskraft og/eller næringsinteresser

Innhold og hovedaktiviteter:

- Oppstart og utredning av konsepter for utstilling og verksted/opplevessenter.
- Etablering av samarbeid med Nome VGS avd. Søve, REN, kommune og andre næringsinteresser.
- Tilrettelegging av Ungdommens FensVerksted som arena for studier, debatt, produksjon av utstillinger, medieinnhold og ytringer om lokale og samfunnsrelevante temaer.
- Utvikling av formidlingsinnhold for utstilling som presenterer Fensfeltets geologi, sjeldne jordarter og samfunnsmessige konsekvenser på en engasjerende og pedagogisk måte.
- Arrangering av åpne workshops, møter med ungdomspolitikere og inspiratorer for å fremme engasjement og kompetanseoverføring.

Ansvar: avklares i prosessen

Tidsramme: 01.01.2026 – 30.08.2028

Ressurser og budsjett (per 01.01.2026): Gjennomføringen av dette delprosjektet forutsetter i tillegg til avsatt midler i eksisterende budsjett søknad om eksterne midler, som vil bli sendt til relevante finansieringskilder.

Leveranser/forventede resultater:

- Et operativt FensVerksted med struktur for ungdomsmedvirkning og samarbeid med skole og relevante aktører.
- En ferdig utviklet og tilgjengelig Fensfeltutstilling / opplevessenter som formidler geologi, råstoffressurser og samfunnsmessige konsekvenser til ulike målgrupper.
- Dokumentert og videreførbar modell for ungdomsmedvirkning knyttet til Fensfeltet, inkludert workshops, debatter og formidlingsproduksjon.
- Fleksible formidlingsløsninger som kan brukes i skole, offentlig formidling og videre prosjektutvikling.
- Økt lokal og nasjonal oppmerksomhet om Fensfeltet og Nome som kunnskaps- og formidlingssted.

Opplevessenter: Et sted eller en arena som kombinerer læring, formidling og interaktiv opplevelse, ofte med fokus på deltakelse og sanselig innlevelse, hvor publikum kan erfare og utforske temaer hands-on.

Delprosjekt 4: «Demokrati i praksis» – demokratisatsing med flere komponenter

Tilknytning til faglig satsingsområde: C. Aktiv bruk av kulturarv og pedagogisk tilrettelegging, B. Historiefortelling og faglig fordypning

Formål: Å legge til rette for oppstart og utvikling av prosjektets demokratisatsing gjennom aktiv bruk av materiell og immateriell kulturarv, med særlig vekt på unges medvirkning. Målet er å utvikle et pedagogisk og formidlingsmessig konsept som bruker historiske rammer fra industri- og bondesamfunn til å formidle demokratiets utvikling i Norge fra 1500-tallet til i dag.

Målgrupper:

- Lokalbefolkningen (innbyggere, tilflyttere, frivillige)
- Ungdom (13–20 år)
- Unge voksne (>30 år)
- Turister (nasjonalt og internasjonalt publikum med interesse for kulturarv, lokalhistorie og demokratiperspektiver)

Innhold og hovedaktiviteter:

- Utvikling av et overordnet pedagogisk konsept for demokratiformidling basert på historiske rammer, arbeid, kunnskap og makt.
- Avklaring av hvordan fysiske rammer (bygg, rom, omgivelser) kan tilrettelegges med klær, interiør, mat og innhold for å understøtte formidlingen.
- Etablere bærekraftig samarbeid med alle interessenter og potensielle bidragsytere
- Utforsking av rollespill, scenarier og andre deltakende formidlingsformer som metode for å levendegjøre demokratiske prosesser og historiske valg.
- Identifisering og utprøving av konkrete historiske bygg og steder, for eksempel ved Øvre Verket, et sted ved Ulefos Hovedgaard, langs kanalen, og eventuelt andre relevante arenaer knyttet til industri- og bondesamfunn.
- Involvering av unge i research, kildearbeid og utvikling av formidlingsinnhold, i samarbeid med fagpersoner og forskningsmiljøer.

Ansvar: overordnet ansvar ligger hos prosjektleder, ansvar for de ulike delene avklares i prosessen

Tidsramme: 01.01.2026 – 30.08.2028

Ressurser og budsjett (per 01.01.2026): Gjennomføringen av dette delprosjektet forutsetter i tillegg til avsatt midler i eksisterende budsjett søknad om eksterne midler, som vil bli sendt til relevante finansieringskilder.

Leveranser/forventede resultater:

- Et helhetlig og forankret pedagogisk konsept for demokratiformidling basert på bruk av materiell og immateriell kulturarv.
- Avklarte historiske rammer og faglige linjer for formidling av demokratiets utvikling, med utgangspunkt i industri- og bondesamfunn.
- Konseptskisser for rollespill og deltakende formidlingsformer, utviklet i samarbeid med unge.
- Identifiserte og prinsipielt avklarte bygg og steder for utprøving og videre utvikling av

demokratiseringen.

- Etablerte samarbeidsrelasjoner med interessenter og bidragsytere og utdanningsinstitusjoner.

Delprosjekt 5: «Stemmer fra Nome»

Tilknytning til faglig satsingsområde: A. Lokal forankring og samarbeid, B. Historiefortelling og faglig fordypning

Formål: Et dokumentasjons-, forsknings- og formidlingsprosjekt som løfter fram lokale erfaringer og perspektiver på samfunnsutvikling, demokrati og framtid. Formålet er å beskrive lokalsamfunnet i dag, samt endringer de siste 50 årene, blant annet ved innsamling av personlige beretninger fra unge og eldre. Dette delprosjektet kan inngå i internasjonalt samarbeid, og involverer både unge og eldre som aktive bidragsytere.

Målgrupper:

- Lokalbefolkningen (innbyggere, tilflyttere, frivillige)
- Ungdom (13–20 år)
- Eldre

Innhold og hovedaktiviteter:

- Innsamling og dokumentasjon av muntlige og skriftlige kilder knyttet til Nome og stedets historie og utvikling, med fokus på personlige opplevelser og følelser
- Samarbeid mellom unge og eldre for å utforske og formidle ulike perspektiver på fortid, nåtid og framtid.
- Faglig samarbeid med USN og andre relevante institusjoner om kunnskapsutvikling og forskning.
- Analyse av resultater og skriving av vitenskapelige artikler.
- Utvikling av formidlingsinnhold til bruk i utstillinger, publikasjoner og digitale flater.
- Forberedelse av internasjonalt samarbeid innenfor EU-programmer støttet av Kulturdirektoratet eller Riksantikvaren.

Ansvar: Prosjektleder

Tidsramme: 01.01.2026 – 30.08.2028

Ressurser og budsjett (per 01.01.2026): Gjennomføringen av dette delprosjektet forutsetter i tillegg til avsatt midler i eksisterende budsjett søknad om eksterne midler, som vil bli sendt til relevante finansieringskilder.

Leveranser/forventede resultater:

- «Stemmer fra Nome» etablert som dokumentasjons-, forsknings- og formidlingsprosjekt, helst også som del av et internasjonalt samarbeidsprosjekt.
- Etablert samarbeid og erfaringsutveksling mellom eldre og unge i kommunen.
- Dokumentert og analysert materiale som synliggjør lokale stemmer på tvers av generasjoner og kartlegger status i lokalsamfunnet
- Formidlingsinnhold klart for videre bruk i prosjektets utstillinger og kommunikasjon.
- Vitenskapelige artikler i anerkjente tidsskrifter og journaler.

5. Milepæler og overordnet framdrift

Prosjektets framdrift er strukturert gjennom overordnede milepæler som skal sikre styring, kvalitet og måloppnåelse på tvers av delprosjektene. Milepælene markerer sentrale beslutningspunkter og faser i prosjektets utvikling, og gir rom for fleksibilitet og lokal tilpasning innenfor tydelige rammer.

De overordnede milepælene suppleres av mer detaljerte framdriftsplaner og leveranser i de enkelte delprosjektene, som utvikles og justeres i takt med finansiering, samarbeid og medvirkning.

Milepæl 1 – Etablering og oppstart av delprosjektene

Tidspunkt: 1. kvartal 2026

Innhold:

- Etablert prosjektorganisasjon og styringsstruktur for delprosjektene
- Avklarte roller, ansvar og samarbeidsformer
- Oppstart av nettverksbygging og dialog med sentrale aktører og målgrupper

Resultat: Prosjektet er operativt, forankret og klart for gjennomføring.

Milepæl 2 – Konseptutvikling og faglig forankring

Tidspunkt: 2.–4. kvartal 2026

Innhold:

- Utvikling og avklaring av faglige konsepter innen de tre satsingsområdene
- Oppstart av delprosjekter og etablering av arbeids- og referansegrupper
- Første utprøvinger av formidlingsformer og samarbeid med unge
- Avklaringer knyttet til samarbeid, forskningsbidrag og ekstern finansiering

Resultat: Faglige og organisatoriske rammer er tydeliggjort, og prosjektet har et felles konseptuelt fundament.

Milepæl 3 – Utprøving, produksjon og synlighet

Tidspunkt: Delvis parallelt med milepæl 2, med oppstart sommeren 2026 og videre gjennom prosjektperioden.

Innhold:

- Gjennomføring av piloter, verksteder, utstillinger og formidlingsaktiviteter
- Aktiv involvering av unge i produksjon, formidling og evaluering
- Synliggjøring gjennom arrangementer, digitale flater og samarbeid
- Videreutvikling av delprosjekter basert på erfaringer og tilbakemeldinger

Resultat: Prosjektets innhold er testet i praksis, og gir dokumenterte erfaringer, læring og synlighet.

Milepæl 4 – Konsolidering og beslutning om varig drift

Tidspunkt: 1.–2. kvartal 2028

Innhold:

- Sammenstilling og evaluering av resultater på tvers av delprosjektene
- Avklaringer knyttet til organisering, finansiering og videreføring
- Ferdigstilling av forretningsmodell og beslutningsgrunnlag for varig drift
- Dialog med kommune, eiere og samarbeidspartnere om videre vei

Resultat: Beslutningsgrunnlag for overgang fra prosjekt til varig drift foreligger.

Milepæl 5 – Overgang til varig drift og avslutning av prosjekt

Tidspunkt: 3. kvartal 2028

Innhold:

- Avslutning av prosjektperioden
- Overføring av ansvar, kompetanse og aktiviteter til varig organisering
- Formell forankring av videre drift og samarbeid
- Sluttrapportering og formidling av prosjektets resultater

Resultat: Prosjektet er avsluttet i tråd med mål og rammer, og aktiviteter og samarbeid er videreført i en bærekraftig struktur.

Vrangfoss sluse. Foto: www.andreatarbilder.no.

6. Ressursbruk og budsjett

Ved planlagt oppstart i oktober 2026 har prosjektet mottatt tilsagn om totalt ni millioner kroner i søknadsmidler, i tillegg til bekreftet egeninnsats og egenandel fra involverte parter. Av den samlede tildelingen utgjør åtte millioner kroner midler fra Sparebankstiftelsen Nome, mens én million kroner er innvilget fra Sparebankstiftelsen DNB. Sistnevnte tilskudd er øremerket gjennomføring av et forprosjekt knyttet til demokratiseringen.

Budsjettet oppdateres fortløpende i takt med finansiering, framdrift og avklaringer. Detaljert budsjett per delprosjekt brukes som styringsverktøy i prosjektgjennomføringen.⁵

7. Kritiske suksessfaktorer

For å sikre gjennomføringsevne, kvalitet og motivasjon gjennom hele prosjektperioden er det nødvendig å være oppmerksom på følgende kritiske suksessfaktorer og tilhørende tiltak:

- **Begrensede økonomiske ressurser**

Flere delprosjekter er avhengige av tildeling av nye midler. Det er derfor avgjørende å identifisere, prioritere og tydelig kommunisere bidrag fra alle involverte aktører, samt å arbeide strategisk og tidsriktig med søknader om ekstern finansiering.

- **Lav deltakelse og risiko for overbelastning**

Det foreligger risiko for lav deltakelse blant unge, samt begrenset kapasitet blant frivillige og nøkkelpersoner. Tiltak: tett og kontinuerlig dialog med sentrale aktører og målgrupper for å avdekke motivasjonsfaktorer, tilpasse aktiviteter og sikre god fordeling av arbeidsoppgaver og ansvar.

- **Manglende samarbeidsvilje og negativitet**

Det kan oppstå utfordringer knyttet til samarbeid, forventningsavklaringer eller motstand mot endring. Tiltak: legge til rette for samarbeidsformer som fungerer godt, prioritere aktører med konstruktiv tilnærming, og sikre tydelig kommunikasjon om roller, mål og rammer.

⁵ Det er planlagt å søke midler fra en rekke aktører for å gjennomføre flere av delprosjektene og aktivitetene i prosjektet. Blant disse er SpareBankstiftelsen Nome, Sparebankstiftelsen Telemark, Sparebankstiftelsen DnB, GjensidigeStiftelsen, Spillemidler fra Nome kommune, Regionale kulturfond Telemark, Stiftelsen Sat Sapienti, Bergesenstiftelsen, Fritt Ord, Kulturtanken, Kulturminnefondet, Kulturdirektoratet, Riksantikvaren, samt samarbeidsprosjekter finansiert gjennom EØS-midler via Riksantikvaren og Kulturdirektoratet.

- **Perioder med høyt arbeidspress og tidsmangel**

Prosjektet kan oppleve perioder med økt belastning, forsinkelser eller behov for omprioriteringer. Tiltak: realistisk planlegging, fleksibilitet i gjennomføringen og en felles forståelse av at prosess, læring og samarbeid er minst like viktige som ferdige leveranser.

- **Uforutsigbare eksterne hendelser**

Prosjektet kan påvirkes av politiske beslutninger, endrede rammevilkår, geopolitisk situasjon eller andre eksterne faktorer. Slike forhold er i stor grad uforutsigbare og må håndteres løpende gjennom tilpasning og dialog med relevante myndigheter og samarbeidspartnere.

- **Forankring og styring**

Manglende forankring eller uklar rolleforståelse kan svekke fremdrift og måloppnåelse. Tiltak: tydelig organisering, regelmessig rapportering og aktiv involvering av ressursgruppe, eiere og samarbeidspartnere.

- **Andre utfordringer («humper på veien»)**

Mer spesifikke risikoer og utfordringer vil bli identifisert og håndtert i de enkelte delprosjektene, i samarbeid med involverte aktører, og følges opp fortløpende gjennom prosjektperioden.

8. Overgang til varig drift

Parallelt med prosjektgjennomføringen vil det arbeides systematisk med å legge grunnlaget for en varig organisering og drift av det kultursamarbeidet prosjektet bygger på og videreutvikler. Målet er å etablere en bærekraftig struktur som sikrer videreføring av kompetanse, samarbeid og aktiviteter etter prosjektperiodens slutt.

Som del av dette arbeidet skal det utredes etablering av **et kunnskaps- og formidlingssenter** - et fysisk sted som samler formidling, samarbeid og utvikling, og som tar utgangspunkt i lokal og regional kulturarv for å belyse sammenhenger mellom fortid, nåtid og framtid. Senteret er tenkt utviklet stegvis og i samarbeid med relevante aktører, og med stor vekt på lokal forankring og realistiske løsninger.

Et slikt kunnskaps- og formidlingssenter er foreslått å romme **tre hovedfunksjoner**:

- **Et møtested for samarbeid** og samhandling mellom frivillige, kulturaktører, fagmiljøer og offentlige og private partnere på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Møtestedet skal bidra til kunnskapsdeling, koordinering og videreutvikling av felles initiativer.

- Et sted for **faste og skiftende utstillinger** som formidler kommunens kulturarv og samfunnsutvikling over tid. Utstillingene skal bygge på prosjektets faglige satsinger og bidra til å gjøre historiske perspektiver tilgjengelige og relevante for ulike målgrupper.
- **Et demokrativerksted – et kulturarvlaboratorium for unge**, der barn og unge inviteres til å utforske og bruke materiell og immateriell kulturarv som utgangspunkt for skapende arbeid, læring og refleksjon. Demokratiwerkstedet er tenkt som en fleksibel funksjon som kan romme ulike former for aktivitet over tid, og som gir rom for utprøving av både etablerte og nye formidlingsformer i samarbeid med unge.

Hvordan disse funksjonene konkret skal utformes, organiseres og samvirke, samt spørsmål knyttet til byggets størrelse, lokalisering, organisering og finansiering, vil være sentrale temaer i det videre arbeidet. Dette skal utredes nærmere i dialog med kommunen, eiere, samarbeidspartnere, fagmiljøer og målgrupper, med sikte på å utvikle en helhetlig og bærekraftig løsning som kan realiseres innen 2029.

Følgende **trinnvise tilnærmingen** er planlagt:

Fase I – Mulighetsstudie / konseptutredning (1.-2. kvartal 2026):

Formål: Avklare behov, muligheter og rammer.

Innhold: Vurdering av behov, lokalisering, funksjoner, organisering og finansieringsformer, inkludert OPS-løsninger. Samtaler med involverte aktører og analyser fra fagmiljøer som Telemarksforskning eller NIKU.

Resultat: Beslutningsgrunnlag for videre arbeid.

Fase II – Forretningsplan / forretningsmodell (1.–2. kvartal 2026):

Formål: Utvikle en realistisk og bærekraftig plan for drift og organisering.

Innhold: Forretningsmodell, økonomiske analyser, vurdering av driftskostnader og inntektsmuligheter, organisasjonsstruktur og operative planer.

Resultat: Grunnlag for finansiering og implementering.

Fase III – Arbeid med finansiering (3. kvartal 2026 – 2. kvartal 2027):

Formål: Sikre finansiering og partnerskap for etablering.

Innhold: Identifisering og dialog med offentlige og private aktører, OPS-løsninger, utarbeidelse av søknader, partnerskapsavtaler og finansieringsplan.

Resultat: Konkret finansieringsgrunnlag for etablering og drift.

Fase IV – Etablering med overgang til drift (3. kvartal 2027 – 4. kvartal 2029):

Organisering, kontraktsinngåelser, bygge- og tilretteleggingsarbeid, med vekt på lokal forankring og samarbeid mellom offentlige og private aktører.

Drift av senteret med funksjoner for kunnskapsdeling, utstillinger og Demokrativerksted. Tydelige milepæler, økonomistyring og kontinuerlig evaluering sikrer bærekraft, videreføring av kompetanse og samarbeid etter prosjektperiodens slutt.

Oversiktsbilder Ulefoss. Foto: Aslak Fjeld.